

Vatten i balans

Artikel från Jordbruksaktuellt 7 februari 2018,

Text och bilder ägs av Jordbruksaktuellt, OiB har tillstånd att publicera materialet på hemsidan.

Hur ska jordbruket anpassas efter ett mer extremt klimat och nyckfullt väder? Och vilka strategier är värda att satsa på? Det var utgångspunkten till Odling i Balans temadag om vatten.

Bild. För mycket och för lite vatten är en ständig utmaning inom jordbruket. Under Odling i Balans temadag diskuterades metoder för att bli bättre förberedd inför extremare väder.

Foto: Mostphotos

Vatten är helt avgörande för jordbruket. Både brist och ett överflöd utav vatten kan leda till stora problem ute på åkern. Det kunde många lantbrukare som deltog i Odling i Balans (OiB), temadag om vatten skriva under på. Många hade upplevt nya problem och utmaningar de senaste åren. 2016 präglades av torka och låga grundvattennivåer och 2017 började torr, men slutade med en väldigt regnig och blöt höst.

Bild. Anna Bjureus arbetar på Länsstyrelsen i Värmland. Enligt henne finns det många metoder för att få bättre

markstruktur på sina åkrar. Foto: Madeleine Rapp

– Vi hade mindre problem i Närke än längre söderut men vädret kommer bli mer nyckfullt, med regn i skördeperioder, vilket stör och försvårar arbetet, säger Håkan Wahlstedt som driver Hidinge gård utanför Örebro. Håkan är en av de pilotlantbrukare inom Odling i Balans och som testar olika metoder för att både hantera vatten och packningsskador på sin gård.

På temadagen som hölls i Linköping deltog flera lantbrukare som driver så kallade pilotgårdar inom OiB, men också lantbrukare som kommit dit av eget intresse och representanter från bland annat SMHI, LRF, länsstyrelsen, SLU och Jordbruksverket.

Strategier

Ett av de stora ämnena för dagen handlade om hur man ska bearbeta marken för att undvika packningsskador och för att få bättre struktur på sin jord. Anna Bjureus från länsstyrelsen visade att jorden och markstrukturen kan se väldigt olika inom ett och samma fält, beroende på hur man brukat den. Man kan gynna markstrukturen genom exempelvis dränering, strukturkalkning, och ökad mullhalt i matjorden. Även daggmaskar är viktiga. De skapar porer i marken så att regnvatten kan rinna undan. Genom att tillföra organiskt material som stallgödsel, grüngödsling eller halm gynnar man maskarna då de får mycket mat att äta.

Bild. Håkan Wahlstedt är ordförande i Odling i Balans och har själv helt slutat plöja för att undvika markpackning på sina åkrar. Foto: Madeleine Rapp

– Mullen är viktig för markstrukturen. Vi vet sedan gammalt att alla jordar har nytta av mull, men med tiden har mullhalterna sjunkit på många gårdar. Särskilt för de som slutade med djur och övergick till rena växtodlingsgårdar, och därigenom slutade ha stallgödsel och vall, säger hon.

Enligt Anna bidrar också de tunga maskinerna som man kör med på åkern till en packning av jorden som kan vara skadlig för marken. Hon säger att man kan planera sin körning och exempelvis försöka köra tunga överfarter i samma spår, gärna ha en extra infart till större skiften och använda dubbelmontage när det går.

– Man bör tänka sig för innan man kör i blöta förhållanden. Skador som sker långt ner i alven kan ta upp till 70 år att reparera sig, säger hon.

Dräneringsstatus

Ett annat stort ämne för dagen handlade om hur viktigt det är med dränering i jordbruket. Enligt Anna Bjureus från länsstyrelsen är dränering och dikesrensning själva grunden för en bra markstruktur och det minskar risken för att det är blött när man är ute och kör.

Ingrid Wesström från SLU bekräftade den bilden, men sade också att dräneringssystemet är eftersatt i Sverige.

– De flesta dräneringssystem som vi har i Sverige i dag är över 50 år gamla. Cirka 20 procent av den totala åkerarealen i Sverige har i dag otillräcklig dränering, säger hon.

Enligt Ingrid skulle vi i Sverige generellt behöva satsa mer på att förbättra dräneringen kring åkermarkerna. I dag går det arbetet alldeles för långsamt.

– De åtgärder som är planerade de kommande fem åren täcker endast sex procent av behovet, säger hon.

Två orsaker till att arbetet går så långsamt är att det är ett både dyrt och långsiktigt underhållsarbete. Ingrid konstaterar att behovet ser olika ut för varje gård och därför blir det svårt att uppskatta exakta kostnader och hur många diken som behövs för att det ska bli tillräckligt effektivt.

En annan bidragande faktor till att systemet inte underhålls är att andelen arrenderad mark är procentuellt högre i Sverige i dag om man jämför bakåt i tiden.

Andelen arrenderad mark har ökat med nästan 25 procent sedan 1930-talet. Att gräva om diken är kanske inget man väljer att satsa på om man arrenderar mark under en begränsad tid och det kan vara svårt att övertyga markägaren att utföra underhållet. Men samtidigt pekar hon på att små förändringar kan göra stor skillnad.

– Ingen vill nog gräva ner mer ledningar än vad det finns behov för, men bara genom

att justera avstånden mellan diken kan man se stora skillnader, säger hon.

Orsaker till att dränering inte fungerar:

- Låg genomsläpplighet som kan vara naturlig eller uppstå av markpackning/plogsula.
- Underdimensionerat system, stora dikesavstånd eller dåligt fall.
- Inflödet till rören och flödet i rören hindras av exempelvis slam, rötter eller järn.

Källa: Ingrid Wesström, SLU

Vad händer vid markpackning?

- Luftinnehållet i jorden minskar.
- Transportvägar för syre och vatten stängs av.
- Osäkrare etablering av grödor.
- Sämre rotbildning.
- Det påverkar även näringstillförseln.

Källa: Anna Bjureus, Länsstyrelsen

Artikeln publicerades onsdag den 07 februari 2018 i Jordbruksaktuellt, texter och bilder ägs av Jordbruksaktuellt. OiB har fått tillstånd att publicera en kopia på hemsidan.

<http://www.ja.se/artikel/56290/vatten-i-balans.html>